

Adresáti:

1. Ing. Miroslav Toman, CSc., ministr zemědělství
2. Ing. Jaroslav Faltýnek, předseda zemědělského výboru

Autoři petice:

1. SOVAK - Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, z.s.
2. SMO - Svaz měst a obcí ČR
3. ČAObH - Česká asociace oběhového hospodářství
4. Agrární komora České republiky

Petice na podporu trvale udržitelného rozvoje při používání kalů z ČOV v zemědělství

Vážené dámy, Vážení pánové.

Dovolte nám prosím, abychom se na Vás obrátili, jakožto na hlavní představitele a zástupce státní moci ve věci vývoje, nastavení a uplatňování legislativních nástrojů upravujících nakládání s odpady, v tomto případě nakládání s kaly z komunálních čistíren odpadních vod. Obracíme se na Vás z pozice zástupců zájmových a oborových sdružení a odborné veřejnosti s obavou, jakým způsobem z pohledu provozovatelů zajistit chod ČOV ve smyslu dalšího nakládání s produktem čištění odpadních vod, tedy s čistírenským kalem.

Po dlouhých jednáních zástupců ministerstev životního prostředí, zemědělství, zdravotnictví a jejich podřízených organizací (SZÚ, ÚKZÚZ, ČIŽP, atd.) začalo v roce 2015 jednání o novelizaci původní prováděcí „kalové“ vyhlášky zákona o odpadech, tedy vyhlášky č. 382/2001 Sb. o používání upravených kalů na zemědělské půdě. Tato jednání probíhala poměrně intenzivně až do druhé poloviny roku 2016, kdy vznikl kompromisní materiál, jenž byl následně transformován do podoby novely původní vyhlášky č. 382/2001 Sb. Novela prováděcí vyhlášky o použití upravených kalů na zemědělské půdě vešla v platnost koncem roku 2016 pod č. 437/2016 Sb. s účinností od 1. 1. 2017, přičemž beze změn platí i dnes.

Vyhláška v procesu její novelizace prošla výrazným vývojem, byla velice uspokojivě řešena spousta otázek (klasifikace odpad či neodpad, dočasného shromažďování upravených kalů před jejich využitím na zemědělské půdě, rozšíření laboratorních analýz o nové rizikové prvky, technické podmínky při nakládání s kaly, atd.) na které původní vyhláška neměla jednoznačné odpovědi. Mimo jiné se ovšem novela vyhlášky velice významně dotkla značně citlivého tématu, kterým je bezesporu mikrobiologie kalů ve vztahu k jejich využití na zemědělském půdním fondu. Právě úprava a hygienizace kalů před jejich využitím na ZPF, včetně nastavení přípustného mikrobiálního znečištění, byla již při procesu novelizace vyhlášky velice sporným bodem napříč všemi navrhovateli.

Záměrem Státního zdravotního ústavu (SZÚ) bylo nastavit razantní zpřísnění mikrobiologických ukazatelů, které by se projevíly již v současně platné novele, tedy ve vyhlášce č. 437/2016 Sb. Podstata skokového snížení by spočívala ve změně limitních mikrobiologických ukazatelů původní vyhlášky, tedy vyhlášky č. 382/2001 Sb. z hodnot, které umožňují použití kalů na zemědělské půdě (hodnoty původní vyhlášky byly nastaveny tak, že kaly po úpravě museli splňovat ukazatele v rozmezí

$10^3 - 10^6$ KJ/ g_{sušiny} v definovaných ukazatelích) na hodnoty, které bude povinnost dodržovat od 1. 1. 2020 tak, jak s tím v dnešní době počítá novela vyhlášky, tedy vyhláška č. 437/2016 Sb. (kaly po prokázané úpravě budou musel splnit limit pro použití na zemědělské půdě v definovaných ukazatelích do 10^3 KJ/g). Co se týče data 1. 1. 2020, tak současně platná vyhláška č. 437/2016 Sb. stanovila v přechodných ustanoveních časový prostor, tedy prostor od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019 k tomu, aby producenti kalů provedli taková opatření, jež budou při dalším využívání upravených kalů na ZPF odpovídat nově nastaveným limitním hodnotám v mikrobiologických ukazatelích či zvolit jinou vhodnou cestu využívání/odstranění produkovaných kalů.

Vzhledem k současným technickým možnostem úprav kalů na ČOV a obavám z neplnění plánovaného skokového zpřísnění mikrobiologických ukazatelů v produkovaných kalech ve smyslu využití upravených kalů v zemědělství přichází v úvahu nastavení cesty trvalého odstranění takovýchto kalů. Jako jedna z pravděpodobných cest trvalého odstranění kalů se může jevit jejich spalování. Teoreticky bychom na tuto variantu mohli pohlížet i tak, že je to definitivní řešení problému jakým směrem se ubírat v otázce nakládání s kaly. Existuje ovšem i druhý pohled na věc úzce spjatý s tímto řešením a to jsou kroky jednak předcházející samotnému spalování kalů (kal = materiál o reálném obsahu sušiny 15 – 30 %, energetické provozní náklady k vysušení kalů před pálením, investiční náklady na samotné sušení, dosud v praxi není zajištěn odbyt pro usušené kaly ve smyslu jejich spalování), ale též je třeba brát v potaz kroky následující po spalování kalů (vznikne popílek koncentrovaný rizikovými látkami dále zřejmě nevyužitelný, který zcela určitě bude muset být zneškodněn na zabezpečené skládce, navíc převeden úpravou do neprašné formy). Výše popsany model termického zneškodnění kalů je ovšem nerealizovatelný pro malé a střední producenty kalů a velký producenti, kteří by byli schopni tento model nastavit, nemají reálnou šanci takovýto druh technologie realizovat vzhledem k termínu 1. 1. 2020.

Zásadním důvodem této petice je proto zamyšlení se nad otázkou, zda celonárodně a ve spěchu bez zpracovaných adekvátních podkladů a studií možná že i zcela zbytečně a nevratně vynaložit prostředky o objemech v řádu jednotek miliard Kč (5 – 8 mld. Kč) ve vztahu ke skutečnosti, že jsme si v rámci ČR nastavili tak přísné podmínky, na které vlastně není nikdo z producentů připraven. Někdo by možná mohl namítat, že vzorem ve spalování kalů nám v tomto směru mohou být alpské země a sousedi z Německa, ale na druhou stranu je zde spousta evropských a vyspělých zemí, které se snaží kaly racionálně využívat a to právě cestou do zemědělství (Španělsko, Francie, Velká Británie, ..).

Pokud bychom porovnávali naši národní legislativu ve vztahu k evropské legislativě (Směrnice Rady z 12.6.1986 č. 86/278/EHS), pak vyhláška ČR před svou novelou ale i po ní je pár kroků před evropskou směrnicí, neboť samotná evropská směrnice umožňuje v některých případech použití neupravených kalů ale víceméně počítá s používáním stejně jako naše vyhláška upravených kalů, přičemž nestanovuje limity mikrobiologických ukazatelů.

A právě v závislosti na existenci evropské směrnice by bylo adekvátním řešením jak pro potřeby naší národní legislativy, tak možná i ve prospěch legislativy evropské, možná i celosvětové definování a zaměření se na problematiku mikrobiálního znečištění kalů ve vztahu k riziku při používání kalů v zemědělství. Doposud není známá žádná existence studie, která by podrobně zkoumala mechanismy a rizika přechodu mikrobiálního znečištění z půdy po použití upravených kalů na běžně pěstované zemědělské komodity, pokud takovéto riziko vůbec existuje. Není snad ani známo, že by po dobu využívání kalů v zemědělství ČR došlo k případu hromadné nákazy mikroorganismy ze zemědělských plodin po správném použití kalů.

Z hlediska zájmu správné zemědělské praxe není přistoupení ke spalování kalů nic víc, než plýtvání cennými zdroji. Jak je obecně známo, dochází v zemědělské půdě intenzitou dnešního hospodaření k úbytku organické složky v půdě a půdu je třeba chápat, jako jednu ze základních složek fungující společnosti a státu. Pokud budeme vycházet z reálných čísel, v kalu je potenciál organické hmoty v rozmezí 40 – 70%, což v praxi znamená tisíce a tisíce tun organické hmoty, která spálením přijde na

zmar a ještě bude stát poplatníka navýšení v podobě poplatků na stočném. Mimo to je v přímé souvislosti organická hmota v půdě a sorpční schopnost půdy a pomalu se blížící problém s nezadržitelným úbytkem vody povrchové ale i vody podzemní (sorpce půdy a přívalové srážky, sorpce půdy a podzemní vody, zvýšení vodní kapacity půdy, snížení eroze půdy, atd.).

Nicméně kaly pro zemědělství nejsou pouze přínosem z hlediska organické hmoty, ale zároveň je to potenciál ve smyslu živin jako fosfor (světové zásoby prudce klesají), dusík, draslík a vápník. Tyto prvky obsažené v kalech samozřejmě nejsou vzhledem k používaným dávkám kalů na půdní jednotku 100% náhradou průmyslových minerálních hnojiv, ale mohou je významně zastoupit.

Z výše uvedených dvou relativně možných cest, tedy využívání kalů v zemědělství či jejich spalování, vyplývá ve vztahu k dostupným a zprovozněným technologiím opodstatněná obava autorů této petice, že k datu 1. 1. 2020 nebude možné nakládat s produkovanými kaly v souladu s platnou legislativou.

Na základě uvedených skutečností kterými jsou, absence adekvátních podkladů z hlediska přístoupení k tak razantnímu zpřísnění mikrobiologických ukazatelů, technologická nepřipravenost producentů kalů, objem potenciálně vynaložených prostředků a neuvážené plýtvání zdroji Vás žádáme o zvážení situace, zda nechat vejít v platnost příslušná ustanovení vyhlášky týkající se zpřísnění k datu 1.1.2020, či dát prostor pro výzkum a racionální zhodnocení případných rizik spojených s dlouhodobým využíváním kalů v zemědělství. Mimo popisovaný vstávající problém s mikrobiologií kalů by bylo vhodné, pokud by ovšem byla posunuta účinnost zpřísnujících ustanovení, novelizovat vyhlášku tak, aby kromě stávajících uživatelů kalů motivovala další potenciální uživatele, čímž na konec v podstatě státu zanikne problém s otázkou jak dále nakládat s kvalitními čistírenskými kaly.

Přílohy:

- 1) ČZU Praha – Použití odpadů v zemědělství
- 2) MŽP – Optimalizace nakládání s kaly z ČOV
- 3) Směrnice EU č. 86/278/EHS – O ochraně životního prostředí a zejména půdy při používání kalů z čistíren odpadních vod v zemědělství
- 4) využití čistírenských kalů v EU

.....
SOVAK - Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, z.s.

.....
SMO - Svaz měst a obcí ČR

.....
ČAOBH - Česká asociace oběhového hospodářství

.....
Agrární komora České republiky